

RESULTAT

FRÅN SKOGFORSK NR. 5 2005

Skogsägare vill ha individuellt anpassade skogsbruksplaner

Johan Sonesson SkogD. Tel. 018-18 85 89
johan.sonesson@skogforsk.se

Ingemar Eriksson Jägmästare.
Tel. 018-18 85 79 ingemar.eriksson@skogforsk.se

Folke Pettersson Jägmästare. Tel. 018-18 85 51
folke.pettersson@skogforsk.se

Det behövs ett nytänkande vad gäller skogsbruksplaner. Olika skogsägare har olika behov av beslutsunderlag beroende på ägarförhållanden, ekonomi, intresse m.m. Här föreslås en mer flexibel utformning av skogsbruksplanen. Förhoppningen är att fler då kommer att skaffa plan – och använda den.

Skogforsk har utarbetat ett koncept för individuellt anpassade skogsbruksplaner. Markägaren kan fritt välja mellan tio olika tjänster med olika syften och tidshorisonter – från en strategisk plan, som kan vara underlag för skogsägarens beslut i 10-tals år framåt, till en gallringsplan, som ger en prioriteringslista över tänkbara gallringsbestånd de kommande åren.

Markägaren kan också välja noggrannhet för insamling av fältdata, antingen dagens subjektiva metod med relativt låg noggrannhet, eller en dyrare objektiv datainsamling med systematiskt utlagda provytor.

En viktig del i plankonceptet är ett inledande samtal, där man diskuterar ägarens ekonomiska mål och andra värden som påverkar skogsbruket,

t.ex. bestånd som ägaren av känslomässiga skäl inte vill avverka.

I en intervjuundersökning har Skogforsk testat det nya plankonceptet på 15 skogsägare. Intervjun var utformad som ett inledande planerings-samtal och avslutades med en fiktiv ”beställning”. Det visade sig att ingen skogsägare då valde enbart en traditionell skogsbruksplan – alla valde sin unika kombination av tjänster.

Merparten var villiga att betala mer än för en traditionell plan och många valde den mer noggranna datainsamlingen.

Bilden ovan. Det finns många olika skogsägare, med olika bakgrund, kunskap, ekonomi och intresse. De har naturligtvis olika behov av beslutsstöd för sitt skogsbruk.

Hur går vi vidare?
Läs mer på sista sidan!

Johan Sonesson

”Vi måste lyssna på skogsägarna och göra de skogsbruksplaner de behöver”

Skogsbruksplanen behöver utvecklas!

Skogsbruksplanen har sett likadan ut i decennier. Den enda större förändring är att naturvården införlivades under 1990-talet och planerna blev ”gröna”.

Dagens skogsbruksplaner har ofta för låg datakvalitet i förhållande till de beslut som de är avsedda att stödja och de föreslagna åtgärderna är oftast långt ifrån ekonomiskt och ekologiskt optimala.

Planen görs oftast med liten eller ingen inblandning av markägaren och tar liten hänsyn till ägarens individuella behov och önskemål.

Trots dessa brister fyller dagens skogsbruksplaner viktiga funktioner, kanske främst som diskussionsunderlag vid rådgivning, avverkningsplanering och virkesköp. Många markägare använder dock bara sina planer delvis.

Ett nytt plankoncept

Skogforsk har utvecklat ett nytt plankoncept som går under arbetsnamnet Skogsägarpaketet. Tanken är att skapa en mer flexibel skogsbruksplan som är individuellt anpassad till skogsägaren och som är lätt att uppdatera. Konceptet har tre bärande delar:

- ett fritt val bland olika tjänster som kan beställas var för sig eller i kombination
- olika tidshorisont för olika tjänster
- möjlighet att välja datakvalitet

”Vanlig skogsbruksplan” finns med som en av tjänsterna och kan väljas enskilt eller i kombination med andra. I flera av tjänsterna kan markägaren välja mellan subjektiva skattningar av plandata och objektiva mätningar med cirkeklytetaxering.

Beställningssamtalet är viktigt

Beställning av planer görs efter ett samtal mellan markägaren och planläggaren. Innan samtalet har planläggaren skaffat sig en överblick av fastigheten t.ex. genom fältbesök eller genom att läsa flygbilder eller befintlig plan. Samtalet tar någon eller några timmar och har fyra moment:

- 1) ägarens inriktning och mål för fastighetens skötsel. Man skall då inte bara ta upp ekonomiska mål, utan även ”mjuka” värden. Markägaren kan t.ex. peka ut de bestånd som han/hon av känslomässiga skäl vill sköta med speciell inriktning
- 2) en kort genomgång av hur en plan görs och hur den kan användas
- 3) en presentation av de olika tjänster som finns i konceptet (se figur nedan)
- 4) markägaren beställer sin egen kombination av tjänster.

Ett smörgåsbord av tjänster

1. Strategi

En långsiktig plan för skogsskötsel och virkesuttag på fastighetsnivå

2. Naturvård

Beskriver och eventuellt värderar bestånd som avsätts för naturvård

3. Mångbruk

Samordnar virkesproduktion och andra värden, t.ex. kulturminnesvård och jakt

4. Slutavverkning

En kortsiktig plan med förslag på avverkningsbestånd och rangordning av dessa

5. Gallring

En kortsiktig plan med förslag på gallringsbestånd och rangordning av dessa

6. Skogsvård

Planerar och rangordnar skogsvårdsåtgärder, framförallt röjning

7. Samordning

Föreslår hur avverknings- och vägprojekt kan samordnas inom en eller flera fastigheter

8. Skogsbruksplan

En traditionell plan som går att kombinera med andra tjänster

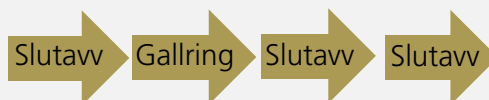
9. Beståndsanalys

Ger förslag på skötselalternativ för enskilda bestånd

10. Gödsling

Ger förslag på lämpliga bestånd att gödsla samt en kostnads-intäktskalkyl för gödslingen

Tidsdynamiskt

Naturvård

Strategi

Konceptet är tidsdynamiskt. Olika tjänster har olika tidshorisont. **Strategi** är t.ex. avsedd att spänna över en markägargeneration, kanske 20–25 år.

Slutavverkning och **gallring** har kortare horisont, 2–3 år, och de bör beställas först när markägaren står i begrepp att avverka de närmaste åren.

Skogsägarna vill ha individuellt anpassade planer

För att testa markägarnas intresse för det nya konceptet genomförde vi de inledande samtal som beskrivs på förra sidan med 15 markägare i Dalarnas och Gävleborgs län. Under samtalet informerades markägaren fortlöpande om kostnaden för de olika tjänsterna och kombinationer av dessa. Samtalet avslutades med att markägaren deklarerade vad han/hon skulle ha beställt i en verklig situation.

För att göra situationen så realistisk som möjligt fick fyra planläggare genomföra samtalen.

Urvalet av markägare begränsades till ensamägare till en fastighet på 50–150 ha som saknade aktuell plan, var under 50 år och hade sin huvudsakliga inkomst från annan verksamhet. Av de markägare som föll inom denna kategori gjordes ett slumpmässigt urval. Markägarna kontaktades och de som visade intresse för att skaffa plan och vara med i studien intervjuades.

Objektiva eller subjektiva data?

Vid val av vissa tjänster fick markägaren välja mellan objektiv och subjektiv datainsamling. De flesta valde den dyrare objektiva metoden som ger högre datakvalitet. Undantaget var tjänsten **skogsvård**, där fler valde subjektiv skattning.

De markägare som valde objektiv datainsamling gjorde detta till en mer kostnad av i genomsnitt 1.960 kr per plan jämfört med subjektiv bedömning.

Markägarnas val av tjänster

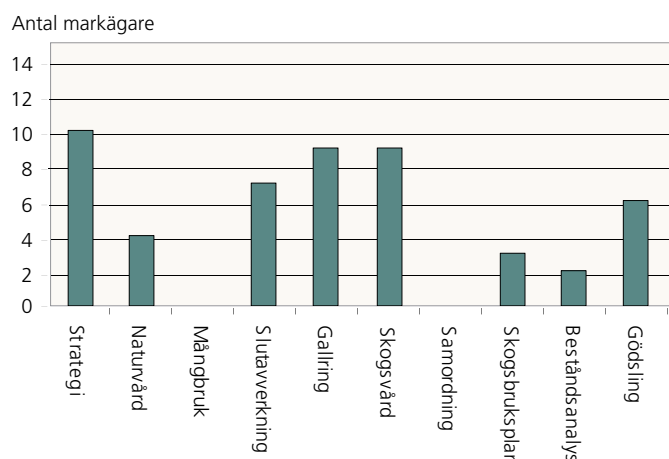
Resultaten visar att markägarna i mycket stor utsträckning utnyttjade möjligheterna att fritt välja tjänster. Samtliga 15 intervjuade gjorde olika val, tolv valde olika kombinationer av tjänster i stället för en traditionell plan och tre valde en traditionell plan med tilläggstjänster (se fig. 1). Ingen markägare valde enbart traditionell skogsbruksplan.

De tre mest valda tjänsterna var **strategi**, **gallring** och **skogsvård** (se fig. 2) medan ingen valde **mångbruk** eller **samordning**.

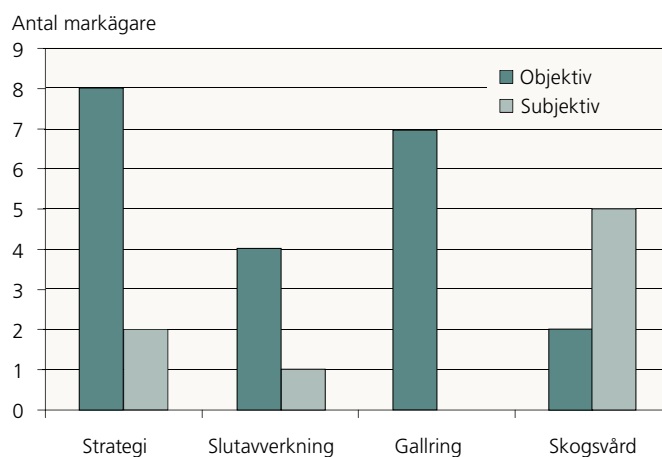
Kostnader

Kostnaden för de beslutsunderlag som valdes varierade stort, vissa markägare var intresserade endast av någon eller några tjänster och fick då en lägre kostnad jämfört med en traditionell plan (se fig. 3.). Andra markägare valde ett flertal tjänster eller skogsbruksplan med tilläggstjänster och accepterade att betala ett högre pris än för en traditionell plan. I genomsnitt beställde markägarna tjänster för 1.640 kr mer än vad en traditionell plan skulle ha kostat.

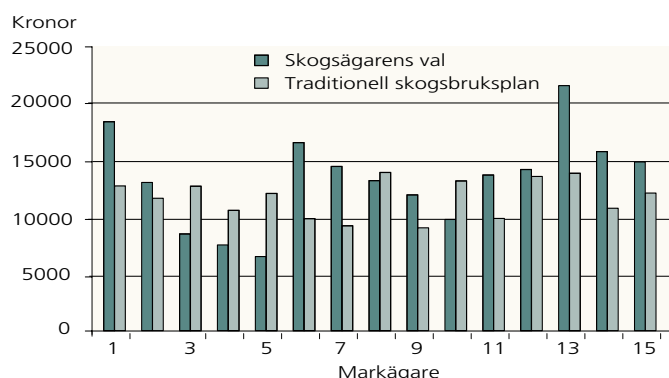
Figur 1. Markägarna gjorde i stor utsträckning individuella val. Ingen valde enbart traditionell skogsbruksplan.

Figur 2. Markägarna valde oftast att få sin plan baserad på objektiva data, som har högre noggrannhet men som också är dyrare. Undantaget var "skogsvård" där majoriteten valde subjektiva data.

Figur 3. Kostnaden för de valda tjänsterna varierade mer än kostnaden för en traditionell skogsbruksplan. Vissa markägare var endast intresserade av någon enstaka tjänst medan andra ville ha hela paket med tjänster baserade på objektiva data.

Om datakvalitet

Subjektiv datainsamling

är i dag normalmetoden för en skogsbruksplan. Den bygger på en kombination av planläggarens kunskaper och erfarenheter och stödmätningar av grundyta, höjd, ålder etc. på några subjektivt valda platser i beståndet.

Vid subjektiv datainsamling underskattar planläggarna ofta volym, ståndortsindex och tillväxt.

Objektiv datainsamling

är något dyrare, och bygger på ett systematiskt utlagt nät av provytor. På varje yta klavas alla träd och provträd slumpas ut och höjdmäts. Metoden är i princip fri från systematiska fel och säkerheten avgörs av antalet ytor.

Slutsatser

Undersökningen visar att:

- markägarna gjorde mycket varierande val
- många var beredda att avstå från information som ingår i en traditionell plan till förmån för mer noggranna data om vissa bestånd
- betalningsvilja fanns även för dyrare alternativ
- markägarna uppskattade dialogen med planläggaren
- tillförlitliga objektiva data värderades högt
- tankegången bakom "tidsdynamisk planering" förstods och uppskattades
- planläggarna var positiva till arbets sättet.

Vi bedömer att markägarna med det nya plankonceptet kommer att kunna fatta bättre beslut än med dagens skogsbruksplaner. Vi tror också att fler markägare kommer att skaffa plan – och använda den. Det kan i sin tur leda till höjd kunskapsnivå, ökat engagemang och ökad aktivitet hos markägarna.

Det nya plankonceptet kan också leda till bättre kommunikation mellan markägare och omvärld. Sist men inte minst: det ger breddade och fördjupade arbetsuppgifter för planläggaren.

Exempel på markägarval

"En bra plan är värd lite mer"

En markägare ville ha en komplett plan med hög kvalitet. Han valde **strategi, slutavverkning, gallring** och **skogsvård**, samtliga tjänster med objektiva data. Kostnaden blev 18.167 kr jämfört med 12.580 kr för en traditionell skogsbruksplan.

"Jag har inte råd och måste avverka"

En nybliven markägare med begränsade ekonomiska resurser. En traditionell plan blev för dyr men hon ville slutavverka och valde därför endast **slutavverkning** med objektiva data. Det kostade 6.440 kr jämfört med 11.930 kr för en traditionell plan.

"Gärna bättre men inte dyrare"

Denna fastighet hade mycket gallrings- och röjningsskog men ingen slutavverkningskog. Markägaren ville ha en rangordning av gallrings- och röjningsåtgärder, men det fick inte kosta mer än en traditionell plan. Han valde **naturvård, gallring** med objektiva data och **skogsvård** med subjektiv bedömning. Kostnaden blev 13.048 kr jämfört med 13.758 kr för en traditionell plan.

"En sak i taget"

Markägaren hade inga planer på nära förestående åtgärder i sin skog. Han valde endast **strategi** med objektiva data och sade att "jag beställer **slutavverkning** om några år". Kostnaden blev 9.671 kr jämfört med 13.015 kr för en traditionell plan.

"Jag vill ha överblick – och gödsel"

Markägaren valde en traditionell plan för att få heltäckande information och en fullständig beståndskarta. Han valde dessutom **gödsling** med utsyning och kalkyl. Kostnaden blev 14.010 kr jämfört med 13.410 kr för en traditionell plan.

English

Woodland owners prefer customized forest-management plans

Skogforsk has developed a concept that enables forest-management plans to be customized by the individual woodland owners. Woodland owners are offered a choice of 10 services, each having different objectives and schedules—ranging from strategic plans, which can constitute a decision-making basis for decades ahead, to a thinning plan that can assign priorities to stands to be thinned over the next few years. They can also choose the accuracy they require in field-data collection. This can be a subjective method of surveying, which provides relatively low accuracy, or a more expensive, objective method involving a systematic arrangement of sample plots.

We conducted a series of interviews to test the new planning concept on 15 woodland owners. The interview took the form of an introductory planning meeting and concluded with a fictitious order being placed. None of those interviewed selected a traditional forest-management plan—all choosing instead their own unique combination of services. The majority were also prepared to pay more than the cost of a traditional plan, many of them opting for the more accurate method of data collection.

Keywords: Forest management/Forestry planning.

Läs mer

Mattson, L., Boman, M. & Kindstrand, K. 2004. Privatägd skog: Värden, visioner och forskningsbehov. Rapport från SUFOR. ISBN 91-576-6622-9

Hur går vi vidare?

Resultaten visar att det behövs ett nytänkande vad gäller skogsbruksplaner och bekräftar det orimliga i att markägare som har olika fastigheter, kunskaper, ekonomi, intressen och självverksamhetsgrad skall ha en standardiserad plan som är lika för alla, d.v.s. en traditionell skogsbruksplan.

Vår pilotstudie var begränsad till Mellansverige och genomfördes i samarbete med Mellanskog och Skogsvårdsstyrelsen. Vi kommer nu att utöka med intervjuer i norra och södra Sverige i samarbete med Södra, Sydved, Norrskog och Norra Skogsägarna.

Om det nya plankonceptet förverkligas kommer planläggarna att behöva en del utbildning. En erfaren planläggare med skoglig grundutbildning borde dock kunna lära sig de nya tjänsterna och det nya arbetssättet relativt snabbt.

Johan Sonesson

